

ПОРЕЗ ЗА СВЕ ОСИМ ЗА БАНКЕ

Властима у Србији до сада није пало на памет, а вероватно ни неће - упркос идејама и из земље и из суседства, а то је да се опорезује финансијски сектор.

Зарад попуњава државне касе, носиоцима српске економске политике свашта је падало на памет у последње две године, откад је почела светска криза. Хтели су да повећају ПДВ са осам на 18 одсто на јужно воће, компјутере и хотелске услуге, у чему за сада нису успели, али је повећана максимална стопа пореза на имовину на 0,4 одсто, док су смањене олакшице. Пред Нову годину повећане су и акцизе на нафтне деривате до 4,8 динара по литру за моторне бензине, а ударен је намет и на пушаче, повећањем акциза на дуван. У оптицају су били и предлози да се повећа ПДВ на 22 одсто. Чак је из Министарства финансија најављен удар на тајкуне, па би се изменом закона о порезу на добит, оглобиле и оф шор фирме које раде у Србији.

С друге стране, није се успело ни у смањењу неких намета попут пореза и доприноса на рад. Зато је скоро две године на снази био додатни порез на моблну телефонију од 10 одсто.

Не улазећи у оправданост сваког од ових предлога, треба приметити да је држава хтела или је оглобила најразличитије врсте индустрије и слојеве становништва, и оне са великим становима и оне који се возе и који једу лимун и причају мобилним телефоном.

Међутим, до сада им није пала једна идеја на памет, а вероватно ни неће упркос идејама и из земље и из суседства, а то је да се опорезује финансијски сектор.

Нема ПДВ-а за банке

Наиме, 2002. године укинут је порез на финансијске трансакције који је тада доносио буџету преко 80 милиона евра. Осим тога, реформатори српске привреде потрудили су да се финансијске трансакције ослободе и плаћања пореза на додату вредност, ваљда зато што банке ни не стварају никакву додату вредност. То је предвиђено чланом 25. Закона о ПДВ-у, којим су ослобођени "кредитни послови, преузимање обавеза, гаранција и других средстава обезбеђења, пословање и посредовање у пословању депозитима, текућим и жиро рачунима, налозима за плаћање, као и платним прометом и дознакама и пословање и посредовање у пословању новчаним потраживањима, чековима, меницама и другим сличним хартијама од вредности, осим наплате потраживања за друга лица".

Тако се обавезе банака - које врше "друштвено корисну функцију" ослобађања грађана њиховог новца помоћу огромних камата - своде на плаћање пореза и доприноса на зараде запослених и пореза на добит. У претходних десет година, међутим, чак и пореза на добит, којег је било у замашним количинама, биле су већином ослобођене, између осталих, и - банке. Тако су Законом о порезу на добит предузећа предвиђени порески кредити за инвестиције у основна средства и запошљавање нових радника и то у износу од 100 одсто исплаћених бруто плата у тој години. Тако да фактички држава плаћа и плату и порезе за новозапослене. Такође, по закону, порески кредити могу се искористити у року од 10 година. Ове олакшице банке су користиле колико су могле а посебно у почетку, док су запошљавале велики број људи и улагале у ширење мреже. Тако је до 2005. године ретко која банка уопште и плаћала порез на добит. Од 10 одсто, колико износи пореска стопа за порез на добит, банкарски сектор је ефективно у последњих пет година плаћао око 6,5 одсто. У коришћењу олакшица најдаље је отишла Комерцијална банка која до 2009. године није платила ни динара пореза на добит.

Беспотребне олакшице

Порез на добит је иначе у Србији најмање издашан порез, односно има најмање учешће у буџету. Тако је 2008. године по том основу у буџет легло око 35 милијарди динара, у 2009. години 29,5 милијарди, а у прошлој 29,1 милијарда динара. Поређења ради, од царина се прикупи 10 до 15 милијарди динара више, а од пореза на доходак грађана два до два и по пута више новца за буџет.

Небојша Катић, финансијски аналитичар који годинама ради у Лондону, један је од критичара система у коме су богате, углавном стране компаније, ослобођене плаћања пореза на добит.

"Порез на добит, за разлику од већине других пореза, плаћа се само када добит постоји и то је један од најправичнијих пореза. При томе, домаћи порез на добит је најнижи у Европи. Када је пореска стопа тако ниска, не постоји ни један разлог да се било коме дају додатне пореске олакшице. Тиме се ништа не постиже, а држава само губи део пореског прихода. У том контексту, давање пореских олакшица банкама, једна је од најскандалознијих пореских аномалија, али свакако не и једина. Када не би било пореских олакшица, по логици ствари, прилив у буџет би био већи. Ово само по себи не би спасило српски буџет, али српски буџет не може бити спасен ни једном појединачном мером. Међутим, у склопу неопходних мера, укидање пореских олакшица би морало бити при врху листе, заједно са појачавањем пореске дисциплине на свим сегментима", тврди Катић.

Он истиче да је држава пропустила да уочи да нема потребе порески стимулирати оне инвеститоре који у Србију долазе искључиво ради експлоатације домаћег тржишта. Да би зарађивале на српском тржишту, банке морају физички бити у Србији. За такве инвестиције Србија се не такмичи са другим земљама, па не мора чинити пореске уступке. Такође, држава непотребно награђује запошљавање радника до чега ионако мора доћи.

"Банке морају ширити своје пословање и запошљавати нове раднике. И у овом случају држава непотребно гура новац у џепове власника банке", каже он.

Према његовим речима, пореска политика увек и свуда рефлектује структуру моћи и резултат је утицаја најснажнијих пословних кругова.

"Банкарски лоби је свакако један од најмоћнијих у Србији, а блискост српске политичке елите и банкарског сектора је дубоко забрињавајућа. Цео финансијски систем је подређен интересима банкарског сектора. Овде није реч само о порезима или о недопуством толерисању понашања банака, већ о и фундаментима монетарне политике. Сви ови феномени су присутни у Србији већ целу деценију", каже Катић и указује на чињеницу да Мађарска неколико година уназад примењује додатни порез за банке, а да је при томе и базна пореска стопа у Мађарској виша од српске.

Већи порез на добит

"Као што не волим пореске олакшице, нисам ни велики љубитељ селективних додатних пореза. Све то непотребно усложњава порески систем који треба да буде једноставан и стабилан. Мислим да је бољи механизам да се у првом кораку укину олакшице код пореза на добит, а другом кораку да се пореска стопа подигне на 15 до 20 одсто", предлаже он.

Упркос мишљењу многих економиста да би смањење олакшица пореза на добит или чак порез на финансијске трансакције отерали банкарски капитал из земље, Катић тврди да то не би био случај.

"Не верујем да би ове мере довеле до одлива капитала, као што ниска пореска стопа није ни привукла капитал. Могло би доћи само до одлива оног дела капитала који и онако у Србију улази ради спекулација и Србији само штети. Проблем је што би банке покушале да свако повећање пореза превале на клијенте. У систему у коме готово да и нема домаћих банака, томе се није лако супротставити", упозорава он.

НБС и банке у зачараном кругу

Мађарска је прошле године увела порез на финансијске услуге који су банкарски назвали "бруталним". Ипак, раније је сличних предлога било и у Србији. Тако је економиста Никола Тасић предложио да се опорезују макар само трансакције између Народне банке Србије и банака, такозване репо операције.

"Народна банка Србије издаје хартије од вредности да би са тржишта повукла новац. Апсурдно је да НБС плаћа камату на новац који је сама штампала. Поставља се питање зашто НБС напосто не штампа мање новца или повећа обавезну резерву, уместо да повлачи новац плаћајући камату. НБС не може да банкротира, јер увек може да се докапитализује штампањем новца, тако да је ризик држања ХОВ НБС и самог новца исти. Дакле, НБС награђује банке са двоцифреним каматама за безризично улагање", каже Тасић.

Од почетка 2010. године референтна каматна стопа Народне банке пада, а заједно са њом смањује се и репо сток, односно обим благајничких записа које су банке куповале од централне банке. Међутим, пре тога велики део пословања банкарског система се односио баш на обртање пара у послу са државом уз камате које су ишле и до 24 одсто.

"Током 2008. године, НБС је од пословних банака зајмила и враћала суму која је више од три пута већа од БДП-а", објашњава Тасић.

Он је предложио и како би банке могле да "поделе" са државом безризичну зараду коју су оствариле у послу са том истом државом.

"На пример, држава би могла да уведе порез од 0,2 одсто на трансакције између пословних банака и НБС. Ово делује више него фер, ако имамо у виду да банке наплаћују и до један одсто трансакције за просто пуштање кредита у промет. У периоду од јануара 2002. године до августа 2009. године, овај порез би држави донео скоро 50 милијарди динара. Само у 2008. години, овакав порез би донео преко 21 милијарде динара, или чак 3,64 одсто укупних пореских прихода", предлаже Тасић.

Порез и на провизије

Још један предлог је и опорезивање накнада и провизија, које доносе велике приходе банкама.

У првих девет месеци прошле године приход од накнада и провизија износио је око 15 милијарди динара. Ако би се пак узела у обзир 2008. година када су приходи банака по основу накнада и провизија износили 38,95 милијарди динара, буџетски прилив био би много већи. Да је држава применила ПДВ са стопом од 18 одсто на ту суму, буџет Србије би био богатији за седам милијарди динара.

Да се извуку из невоља у које су их, према многим мишљењима, увалиле банке, неке

државе су увеле порез на финансијски сектор као што је то Мађарска, или то озбиљно разматрају, као што је случај са Великом Британијом и Немачком. У Србији је то изгледа делатност од стратешког значаја?

(balkanmagazin.com)